

Alytaus rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuras

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos pokyčiai

2020 ir 2024 metų gyvensenos tyrimų lyginamoji analizė

2025 m.

Turinys

ĮVADAS	2
TYRIMO METODIKA	3
1. SUBJEKTYVUS LAIMINGUMO IR SAVO SVEIKATOS VERTINIMAS	4
1.1. Laimingumas	4
1.3. Pasitenkinimas išvaizda	4
1.4. Apibendrinimas	5
2. SVEIKATOS ELGSENA (FIZINIS AKTYVUMAS, MITYBA)	6
2.1. Fizinis aktyvumas	6
2.2. Prie ekranų praleistas laikas	6
2.3. Pusryčiavimo įpročiai	7
2.4. Daržovių vartojimas	7
2.5. Vaisių vartojimas	8
2.6. Saldumynų vartojimas	8
2.7. Saldžiųjų gazuotų gėrimų vartojimas	8
2.8. Energetinių gėrimų vartojimas	9
2.9. Druskos vartojimas	9
2.10. Burnos higiena	9
2.11. Apibendrinimas	9
3. RIZIKINGAS ELGESYS	11
3.1. Tabako gaminių ir elektroninių cigarečių vartojimas	11
3.2. Elektroninių cigarečių vartojimas	11
3.2. Alkoholio vartojimas	12
3.3. Narkotinių medžiagų vartojimas	12
3.4. Saugumas kelyje	13
3.4.1. Atšvaitų nešiojimas	13
3.4.2. Saugos diržo segėjimas	13
3.4.3. Šalmo dėvėjimo įpročiai	13
3.5. Patyčios	14
3.5.2. Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių	14
3.6. Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje	15
3.6.1. Fizinės bausmės	15
3.6.2. Saugumas namų aplinkoje	16
3.6.3. Saugumas mokyklos aplinkoje	16
3.7. Apibendrinimas	16
IŠVADOS	18

IVADAS

Vykdamas sveikatos apsaugos ministro įsakymą Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti gyvenimo tyrimus, taip pat vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenimo tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika, 2024 m. buvo atliktas mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimas.

Sistemiškai ir periodiškai atliekamų mokinių gyvenimo stebėsenos tyrimų rezultatai yra ypač svarbus informacijos šaltinis, padedantis:

- išsiaiškinti gyvenimo situaciją šalies ir visų Lietuvos savivaldybių lygmeniu;
- sekti mokinių gyvenimo pokyčius laikui bėgant;
- vertinti sveikatos elgsenos, rizikingo elgsenio tendencijas ir numatyti kylančias visuomenės sveikatos problemas;
- numatyti sveikatos politikos prioritetus, planuoti tikslines priemones problemoms spręsti ir prevencijai vykdyti;
- vertinti pasiektą pažangą ir ją sieti su vykdomomis programomis savivaldybės ar Lietuvos mastu.

Šioje ataskaitoje analizuojamas 2024 m. atliktas mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimas, kuris lyginamas su 2020 m. atlikto tyrimo duomenimis. Apžvelgiami tiek teigiami, tiek neigiami pokyčiai, kurie įvyko per ketverius metus bei stebimą situaciją šalies mastu.

TYRIMO METODIKA

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimos tyrimo dalyvavo 299 Alytaus r. sav. 5, 7, 9 klasių mokiniai (Lietuvoje – 3 483 mokiniai). Mokinių apklausai naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimos stebėsenos tyrimo klausimyną sudaro dvi dalys:

1) klausimai apie gyvenimą, kurie apima fizinį aktyvumą, mitybos ypatumus, prie ekranų praleidžiamą laiką, alkoholio ir tabako gaminių, elektroninių cigarečių, narkotikų vartojimą, patyčias, smurtą šeimoje, saugumą kelyje, asmens higieną, savo sveikatos ir laimingumo vertinimą;

2) bendrieji klausimai, kuriais gaunama informacija apie pagrindinius demografinius (lytį, amžių, klasę, gyvenamąją vietą) ir socialinius veiksnius.

Ataskaitoje analizuojamas 21 rodiklis, kuris yra įtrauktas į vaikų gyvenimos stebėsenos rodiklių sąrašą. Rodikliai suskirstyti į tris grupes:

- laimingumas, sveikatos vertinimas;
- sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, prie ekranų praleistas laikas, mitybos įpročiai ir burnos higiena);
- rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, saugumas kelyje, fizinės bausmės ir patyčios mokykloje).

Gyvenimos rodiklių pokytis vizualiai pateiktas naudojant rodyklių sistemą:

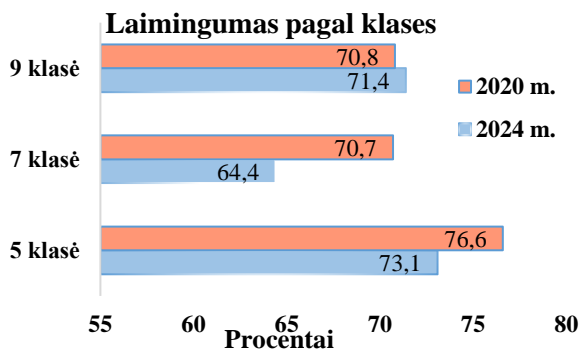
<i>Rodiklis padidėjo, stebima gerėjanti tendencija.</i>		<i>Rodiklis sumažėjo, stebima gerėjanti tendencija.</i>	
<i>Rodiklis padidėjo, stebima blogėjanti tendencija.</i>		<i>Rodiklis sumažėjo, stebima blogėjanti tendencija.</i>	

1. SUBJEKTYVUS LAIMINGUMO IR SAVO SVEIKATOS VERTINIMAS

Pasitenkinimas gyvenimu yra glaudžiai susijęs su daugeliu faktorių, keičiančių tiek asmenį, tiek jo aplinkos sąlygas. Tarp tokių faktorių yra fizinė ir psichinė sveikata, socioekonominė padėtis, tarpasmeniniai santykiai, savęs vertinimas ir daugelis kitų. Subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos vertinimas yra vienas svarbiausių paauglių emocinės savijautos ir gyvenimo kokybės indikatorių.

1.1. Laimingumas

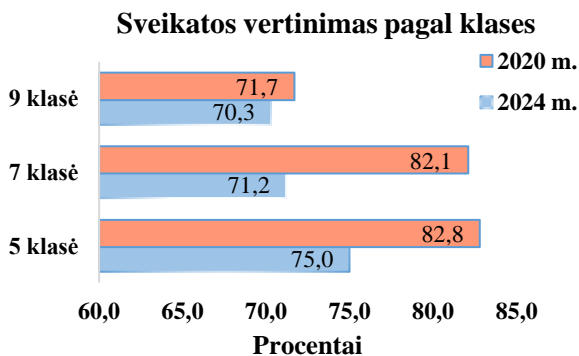
Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie jaučiasi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių jautėsi pakankamai laimingi arba labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	73,0 proc.	↓	69,6 proc.
Lietuvos vidurkis	73,2 proc.	↓	65,4 proc.

1.2. Sveikata

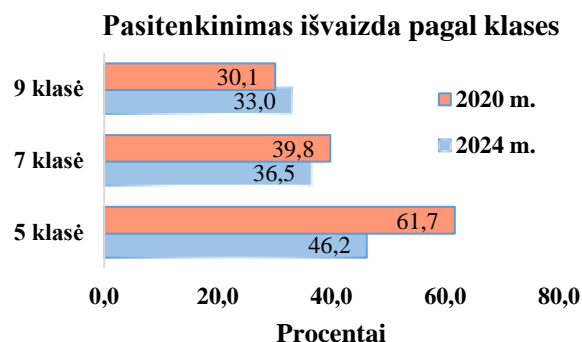
Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie apibūdintų savo sveikatą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	79,2 proc.	↓	72,2 proc.
Lietuvos vidurkis	79,8 proc.	↓	71,7 proc.

1.3. Pasitenkinimas išvaizda

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar jie patenkinti savo išvaizda. Skaičiuota, kokia dalis mokinių savo yra patenkinti savo išvaizda.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	44,3 proc.	↓	38,8 proc.
Lietuvos vidurkis	40,8 proc.	↓	32,0 proc.

1.4. Apibendrinimas

Per ketverius metus subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos bei išvaizdos vertinimas tarp Alytaus rajono mokyklinio amžiaus vaikų pablogėjo, atitinkamai 3,4 proc., 7,0 proc. ir 5,5 proc. 2024 m. 7 iš 10 mokinių jautėsi laimingi arba labai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą. Situacija panaši stebima visoje šalyje (Alytaus r. 69.6 proc. moksleivių jautėsi laimingi, Lietuvoje – 65,4 proc.). Analizuojant mokinių subjektyvų laimingumo ir savo sveikatos vertinimą didžiausi neigiami pokyčiai stebimi tarp 7 klasės mokinių.

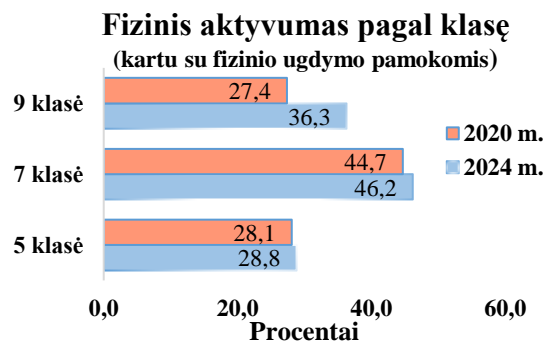
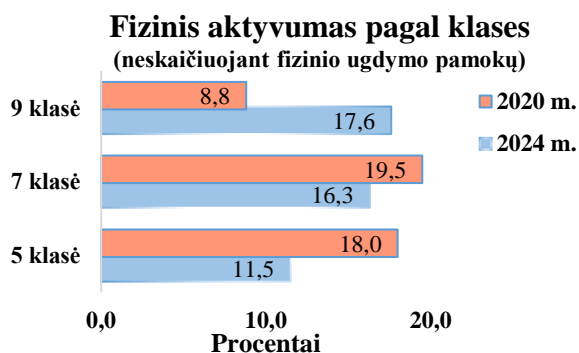
2. SVEIKATOS ELGSENA (FIZINIS AKTYVUMAS, MITYBA)

Jauni žmonės ypač imlūs naujovėms, kurios gali tiek teigiamai, tiek neigiamai paveikti jų sveikatą bei gyvenamosios įpročius. Neracionali mityba ir nepakankamas fizinis aktyvumas priklauso neigiamiems elgsenos veiksniams, kurie žaloja jauno žmogaus sveikatą, ilgainiui sukeldami nepageidaujamų pasekmių – lėtines neinfekcines ligas. Susirūpinimą kelia tai, kad šiomis ligomis suserga vis jaunesni žmonės.

Taupydami laiką ir pasiduodami reklamos įtakai, paaugliai vis dažniau renkasi greitai pagaminamą maistą, daug riebalų turinčius užkandžius, geria tarp jaunimo madingus saldžius ar tonizuojančius gėrimus. Pastebimas ir nepakankamas mokinių fizinis aktyvumas. Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, vaikų ir paauglių kasdienė fizinė veikla turėtų trukti ne mažiau kaip 60 minučių. Tokios trukmės fizinis aktyvumas turi teigiamą įtaką paauglio fizinei, protinei bei socialinei raidai

2.1. Fizinis aktyvumas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai jie mankština ar sportuoja. Skaičiuota, kokia dalis mokinių kasdien 60 min. skiria mankštai ar sportui.

Fizinis aktyvumas
(neskaičiuojant fizinio ugdymo pamokų)

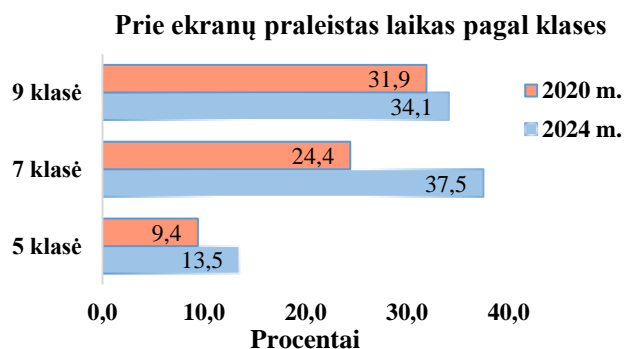
	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	15,8 proc.	↓	15,1 proc.
Lietuvos vidurkis	13,6 proc.	↑	14,0 proc.

Fizinis aktyvumas
(kartu su fizinio ugdymo pamokomis)

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	33,6 proc.	↑	37,1 proc.
Lietuvos vidurkis	38,1 proc.	↑	39,6 proc.

2.2. Prie ekranų praleistas laikas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kiek vidutiniškai laiko per dieną jie praleidžia prie ekranų – televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono ir pan. darbo dienomis ir savaitgaliais. Skaičiuota, kokia dalis mokinių kiekvieną dieną pasyviai praleidžia 4 val. ir daugiau.

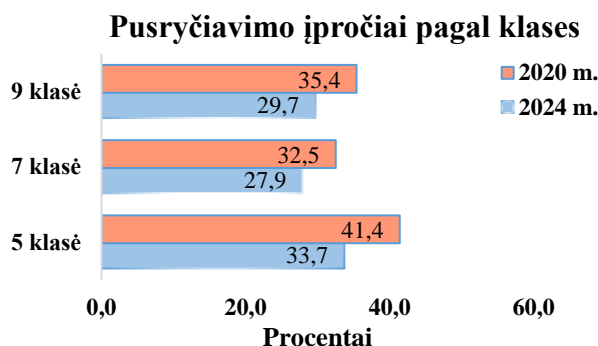

Prie ekranų praleistas laikas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	21,3 proc.	↑	28,1 proc.
Lietuvos vidurkis	25,0 proc.	↑	28,2 proc.

2.3. Pusryčiavimo įpročiai

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kiek vidutiniškai dienų per savaitę pusryčiauja darbo dienomis ir savaitgaliais. Skaičiuota, kokia dalis mokinių pusryčiauja visomis savaitės dienomis.

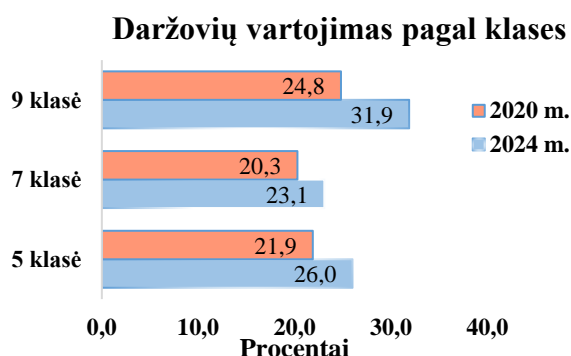

Pusryčiavimo įpročiai

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	36,6 proc.	↓	30,4 proc.
Lietuvos vidurkis	45,5 proc.	↓	39,1 proc.

2.4. Daržovių vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja daržoves (neskaitant bulvių). Skaičiuota, kokia dalis mokinių daržovių valgo kasdien.

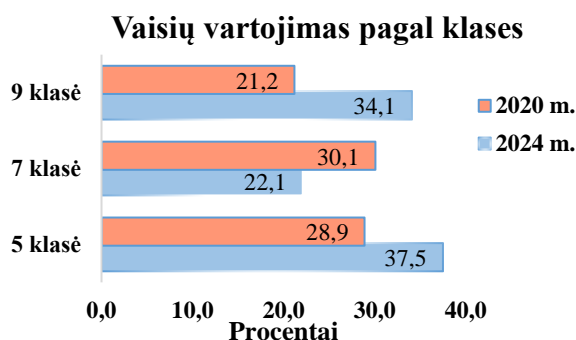

Daržovių vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	22,1 proc.	↑	26,8 proc.
Lietuvos vidurkis	32,3 proc.	↑	32,6 proc.

2.5. Vaisių vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja vaisius (neskaitant sulčių). Skaičiuota, kokia dalis mokinių vaisių valgo kasdien.

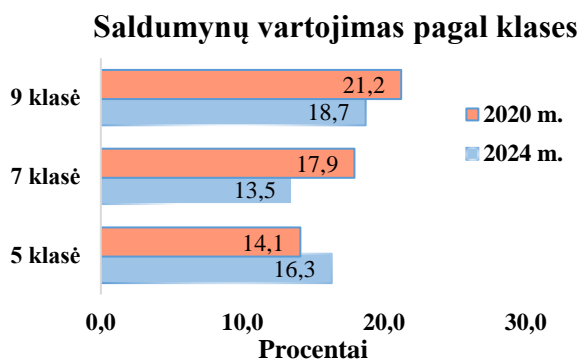

Vaisių vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	26,8 proc.	↑	31,1 proc.
Lietuvos vidurkis	34,7 proc.	↑	33,9 proc.

2.6. Saldumynų vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja saldumynus. Skaičiuota, kokia dalis mokinių saldumynus valgo kasdien.

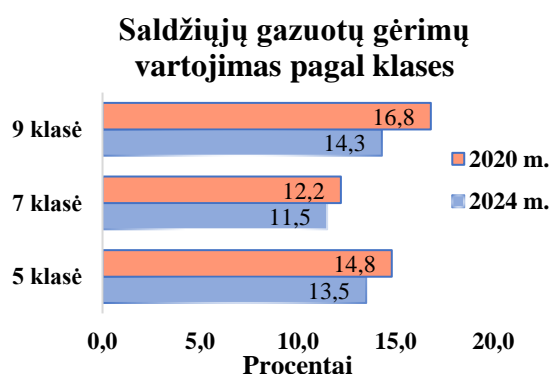

Saldumynų vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	17,8 proc.	↓	16,1 proc.
Lietuvos vidurkis	17,4 proc.	↑	18,4 proc.

2.7. Saldžiųjų gazuotų gėrimų vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja saldžiuosius gazuotus gėrimus. Skaičiuota, kokia dalis mokinių saldžiuosius gazuotus gėrimus geria kasdien.

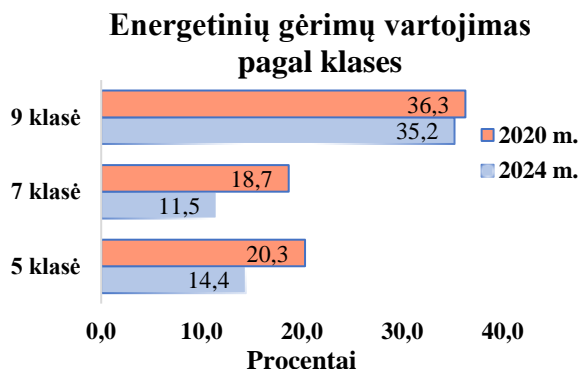

Saldžiųjų gazuotų gėrimų vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	14,5 proc.	↓	13,0 proc.
Lietuvos vidurkis	10,6 proc.	↓	9,3 proc.

2.8. Energetinių gėrimų vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja energetinius gėrimus. Skaičiuota, kokia dalis mokinių energetinius gėrimus geria kasdien.

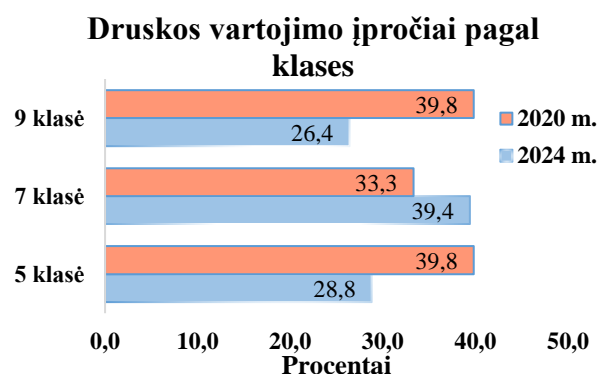

Energetinių gėrimų vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	24,6 proc.	↓	19,7 proc.
Lietuvos vidurkis	16,9 proc.	↓	15,4 proc.

2.9. Druskos vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar jie papildomai sūdo jau paruoštą maistą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą.

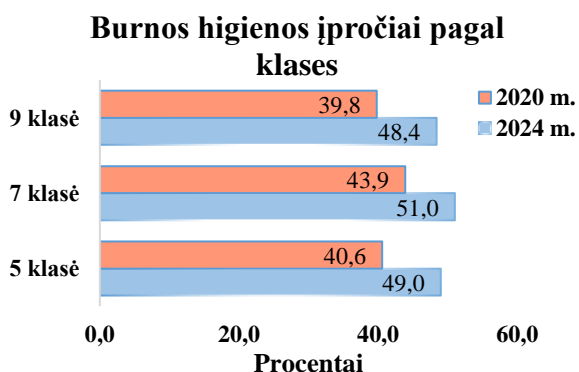

Energetinių gėrimų vartojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	37,7 proc.	↓	31,8 proc.
Lietuvos vidurkis	36,7 proc.	↓	30,8 proc.

2.10. Burnos higiena

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai valosi dantis su šepetėliu ir pasta. Skaičiuota, kokia dalis mokinių valosi dantis 2 ir daugiau kartų per dieną.

Burnos higienos įpročiai

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	41,5 proc.	↑	49,5 proc.
Lietuvos vidurkis	57,0 proc.	↑	60,6 proc.

2.11. Apibendrinimas.

Mokinių fizinis aktyvumas (kartu su fizinio ugdymo pamokomis) per ketverius metus šiek tiek pagerėjo, tačiau išliko nepakankamas. Vertinant 2024 m. duomenis, kasdien, ne pamokų metu, mankštinosi ar sportavo bent 60 min. per dieną kas 7 mokinys (15,1 proc.). Didžiausias teigiamas

fizinio aktyvumo pokytis per ketverius metus fiksuotas devintos klasės mokinių tarpe (dvigubai didesnis nei 2020 m.).

Stebėta, kad mokiniai daugiau laiko praleidžia prie ekranų – televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono ir kitų prietaisų. Per stebimą laikotarpį Alytaus rajone beveik 12 proc. daugiau vaikų prie ekranų praleido 4 ir daugiau valandų per dieną (fiksuotas augimo šuolis 3,6 karto didesnis lyginant Lietuvos mastu). Daugiausia pasyvaus laiko prie ekranų yra linkę leisti vyresnių klasių mokiniai (7 ir 9 klasių mokiniai).

Įvertinus mokinių mitybos įpročius galima teigti, kad tik kas trečias Alytaus rajono mokinys pusryčiaavo kiekvieną dieną ir per ketverius metus ši situacija nepagerėjo. Vertinant mokyklinio amžiaus vaikų daržovių ir vaisių vartojimo įpročius pastebėta, kad jie po truputį gerėja (daržovių vartojimas padidėjo 4,7 proc., vaisių – 4,3 proc.). Nedidelis teigiamas pokytis stebimas vertinant mokinių saldumynų, saldžiųjų gazuotų ir energetinių gėrimų vartojimą (sumažėjo atitinkamai 1,7 proc., 1,5 proc. ir 4,9 proc.).

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios stebėsenos tyrimų metu taip pat buvo aiškinamasi, kokie mokinių burnos higienos įpročiai. Nuo 2020 m. padėtis šiek tiek pagerėjo. 2024 m. pusė tyrime dalyvavusių mokinių dantis valėsi 2 ir daugiau kartų per dieną.

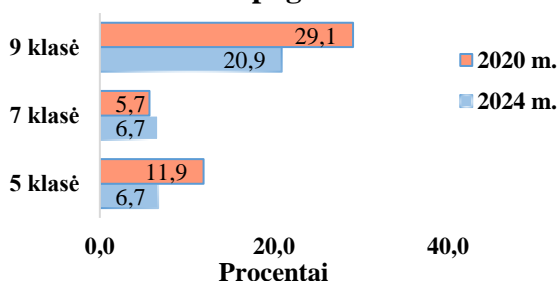
3. RIZIKINGAS ELGESYS

Paauglystė yra reikšmingas su sveikata susijusios elgsenos raidos etapas. Šiam laikotarpiui būdinga daug socialinių, fizinių, fiziologinių ir psichologinių pokyčių. Rizikingo elgesio poveikis jaunam žmogui yra ypač didelis. Sveikatai rizikingas elgesys yra plati sąvoka apimanti daug sričių: psichoaktyvių medžiagų vartojimą, patyčias, smurtą, nesaugų elgesį kelyje. Paauglių neigiamas sveikatos elgesys mokykloje neretai siejamas su žemais akademiniais pasiekimais, nutukimu, prasta sveikatos būkle, rūkimu, pasyviu laisvalaikiu, nesveikos mitybos įpročiais, alkoholio vartojimu bei blogesne emocine savijauta.

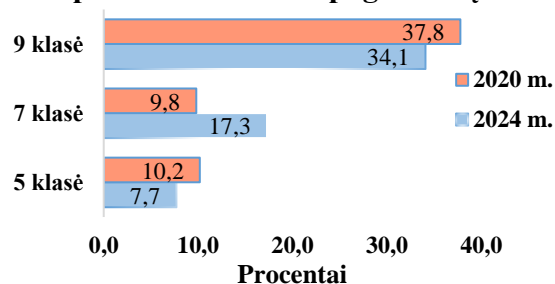
3.1. Tabako gaminių ir elektroninių cigarečių vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė tabako gaminius. Skaičiuota, kokia dalis mokinių rūkė tabako gaminius.

Tabako vartojimas per paskutines 30 d. pagal klases

Tabako vartojimas per paskutinius metus pagal klases

Tabako vartojimas per paskutines 30 d.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	15,0 proc.	↓	11,0 proc.
Lietuvos vidurkis	7,0 proc.	↑	7,5 proc.

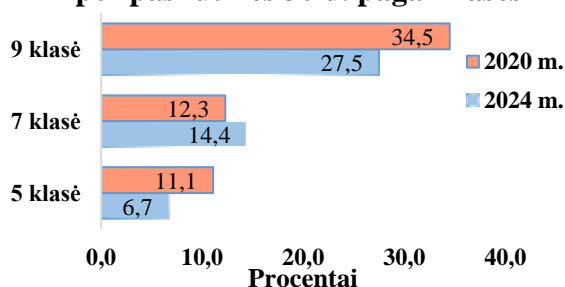
Tabako vartojimas per paskutinius metus

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	18,5 proc.	↑	19,1 proc.
Lietuvos vidurkis	12,7 proc.	↑	13,6 proc.

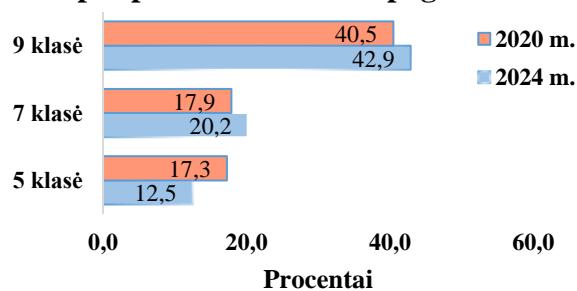
3.2. Elektroninių cigarečių vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar panašius elektroninius įtaisus, skirtus rūkyti. Skaičiuota, kokia dalis mokinių rūkė elektronines cigaretes.

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d. pagal klases

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius metus pagal klases

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	18,6 proc.	↓	15,7 proc.
Lietuvos vidurkis	12,2 proc.	↓	9,9 proc.

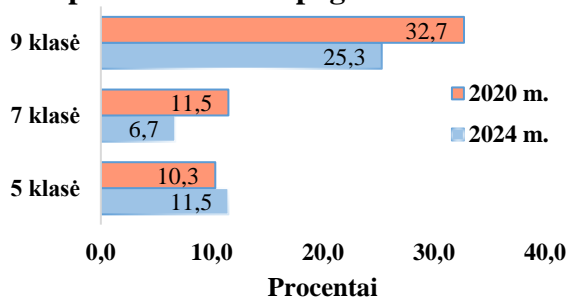
Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius metus

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	24,5 proc.	↓	24,4 proc.
Lietuvos vidurkis	20,1 proc.	↓	19,5 proc.

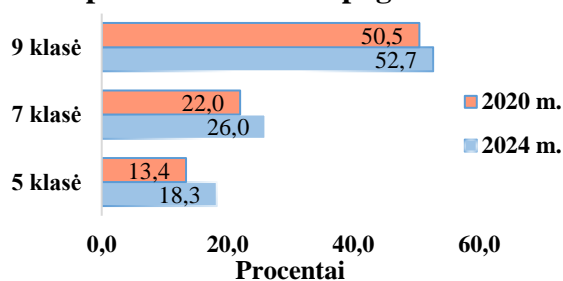
3.2. Alkoholio vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kokį nors alkoholinį gėrimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo alkoholi.

Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d. pagal klases

Alkoholio vartojimas per paskutinius metus pagal klases

Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	17,5 proc.	↓	14,0 proc.
Lietuvos vidurkis	10,6 proc.	↑	11,6 proc.

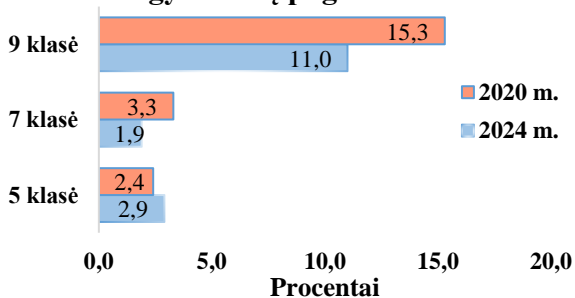
Alkoholio vartojimas per paskutinius metus

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	27,5 proc.	↑	31,4 proc.
Lietuvos vidurkis	21,9 proc.	↑	26,9 proc.

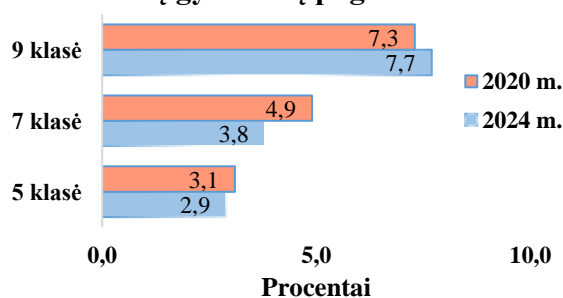
3.3. Narkotinių medžiagų vartojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kanapes („žolė“, marihuaną, hašišą) ar kitas narkotines medžiagas per savo gyvenimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo kanapes ar kitas narkotines medžiagas per savo gyvenimą.

Kanapių vartojimas per visą gyvenimą pagal klases

Kitų narkotikų vartojimas per visą gyvenimą pagal klases

Kanapių vartojimas per visą gyvenimą

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	6,6 proc.	↓	5,0 proc.
Lietuvos vidurkis	3,2 proc.	↑	4,3 proc.

Kitų narkotikų vartojimas per visą gyvenimą

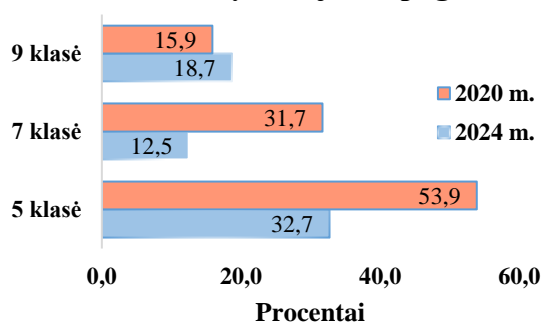
	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	5,0 proc.	↓	4,7 proc.
Lietuvos vidurkis	1,8 proc.	↑	3,1 proc.

3.4. Saugumas kelyje

3.4.1. Atšvaitų nešiojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar būdami lauke tamsiu paros metu nešioja atšvaitą (-us). Skaičiuota, kokia dalis mokinių nešioja atšvaitus tamsiu paros metu.

Atšvaitų nešiojimas pagal klases

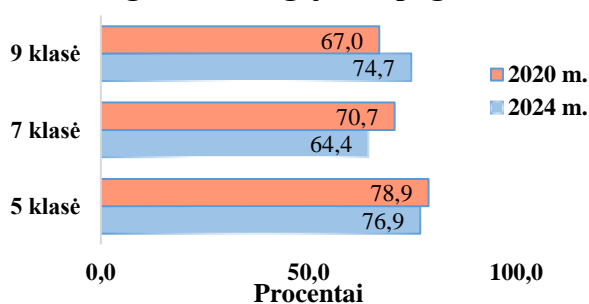
Atšvaitų nešiojimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	34,7 proc.	↓	21,4 proc.
Lietuvos vidurkis	25,6 proc.	↓	17,0 proc.

3.4.2. Saugos diržo segėjimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar segi saugos diržą važiuodami automobiliu. Skaičiuota, kokia dalis mokinių segi saugos diržą važiuodami automobiliu.

Saugos diržo segėjimas pagal klases

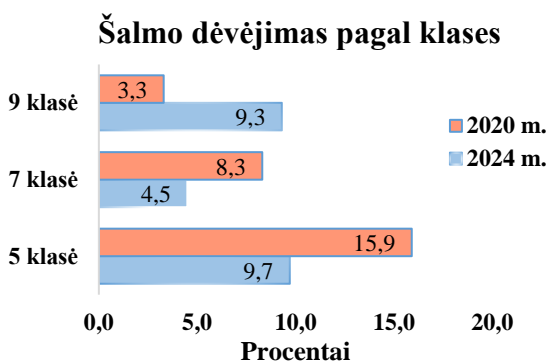

Saugos diržo segėjimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	72,3 proc.	↓	71,9 proc.
Lietuvos vidurkis	80,3 proc.	↓	76,8 proc.

3.4.3. Šalmo dėvėjimo įpročiai

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar dėvi šalmą važiuodami dviračiu. Skaičiuota, kokia dalis mokinių dėvi šalmą važiuodami dviračiu.

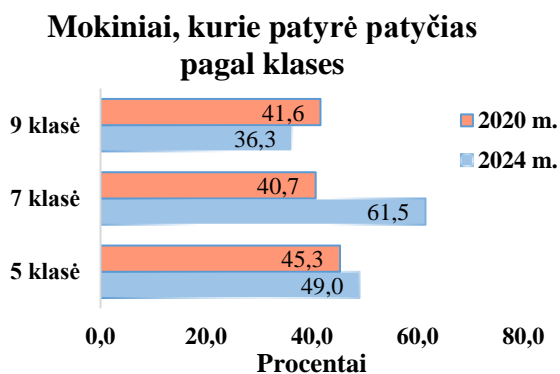
Šalmo dėvėjimas

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	9,5 proc.	↓	7,8 proc.
Lietuvos vidurkis	9,3 proc.	↑	11,4 proc.

3.5. Patyčios

3.5.1. Mokiniai, kurie patyrė patyčias

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai iš jų tyčiojosi kiti mokiniai mokykloje per pastaruosius du mėnesius. Skaičiuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad patyrė patyčias mokykloje.

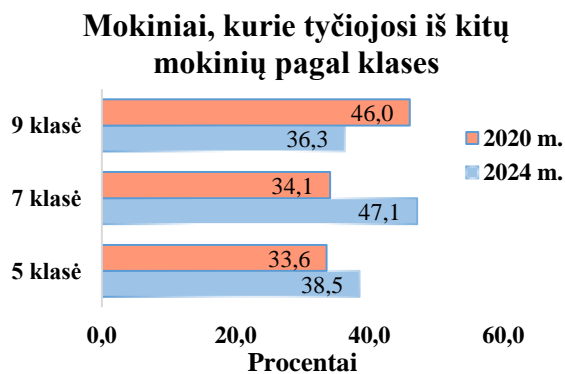

Mokiniai, kurie patyrė patyčias

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	42,3proc.	↑	49,5 proc.
Lietuvos vidurkis	33,0 proc.	↑	45,1 proc.

3.5.2. Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai jie patys tyčiojosi iš kitų mokinių mokykloje per pastaruosius du mėnesius. Skaičiuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad tyčiojosi iš kitų mokinių mokykloje.

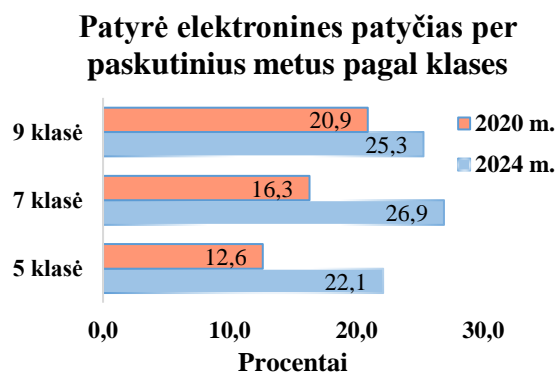
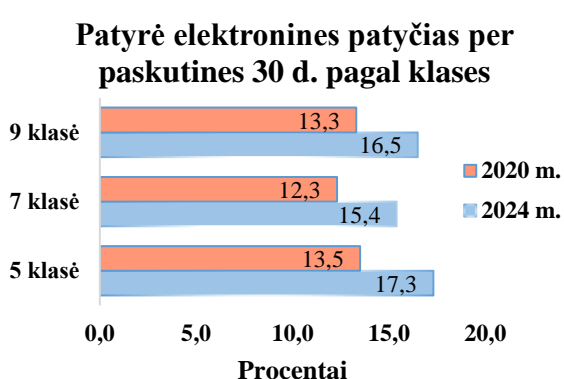

Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	37,7 proc.	↑	40,8 proc.
Lietuvos vidurkis	24,9 proc.	↑	32,6 proc.

3.5.3. Elektroninės patyčios

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai iš jų tyčiojama elektroninėje erdvėje (socialiniuose tinkluose, el. paštu, telefonu). Skačiuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad patyrė elektronines patyčias.

Mokiniai, kurie patyrė elektronines patyčias per paskutines 30 d.

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	12,9 proc.	↑	16,4 proc.
Lietuvos vidurkis	9,3 proc.	↑	13,4 proc.

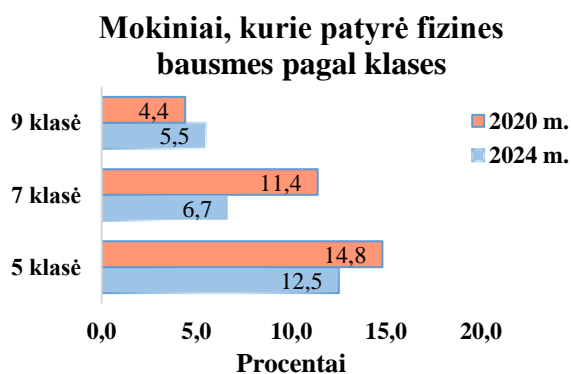
Mokiniai, kurie patyrė elektronines patyčias per paskutinius metus

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	16,3 proc.	↑	24,7 proc.
Lietuvos vidurkis	15,9 proc.	↑	24,2 proc.

3.6. Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje

3.6.1. Fizinės bausmės

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai juos per pastaruosius du mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. Skačiuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad tėvai juos mušė ar kitaip fiziškai baudė.

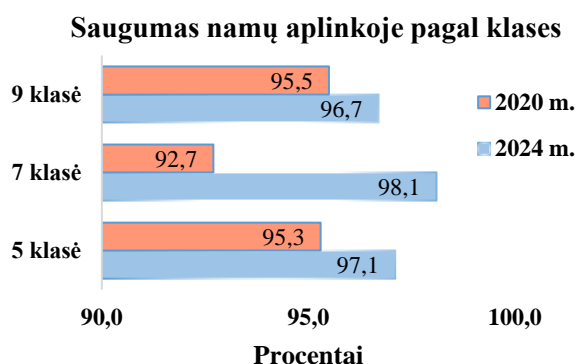

Mokiniai, kurie patyrė fizines bausmes

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	10,4 proc.	↓	8,4 proc.
Lietuvos vidurkis	8,2 proc.	↑	10,0 proc.

3.6.2. Saugumas namų aplinkoje

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie jaučiasi namų aplinkoje. Skaičiuota, kokia dalis mokinių jautėsi saugūs namų aplinkoje.

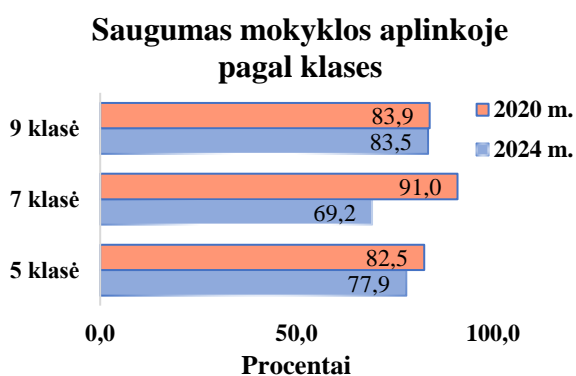

Saugumas namų aplinkoje

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	94,2 proc.	↑	97,3 proc.
Lietuvos vidurkis	96,2 proc.	↓	93,9 proc.

3.6.3. Saugumas mokyklos aplinkoje

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie jaučiasi mokykloje. Skaičiuota, kokia dalis mokinių jautėsi saugūs mokyklos aplinkoje.

Saugumas mokyklos aplinkoje

	2020 m.		2024 m.
Alytaus r.	85,6 proc.	↓	76,6 proc.
Lietuvos vidurkis	85,3 proc.	↓	73,5 proc.

3.7. Apibendrinimas.

Vertinant alkoholio vartojimo įpročius pastebėta, kad 2024 m. kas septintas tyrime dalyvavęs Alytaus rajono moksleivis per paskutines 30 d. vartojo alkoholinius gėrimus, o kas trečias nurodė vartojęs alkoholį per paskutinius metus. Vertinant alkoholio vartojimo pokytį per ketverius metus pastebėta, kad mokiniai rečiau vartojo alkoholį per paskutines 30 d. (sumažėjo 3,5 proc.), tačiau išaugo mokinių dalis, kurie vartojo alkoholį per paskutinius metus (padidėjo 3,9 proc.). Alkoholį vartoję dažniau nurodė vyresnių klasių mokiniai.

Gyvensenos tyrimo duomenys atskleidė, kad tabako gaminių rūkymas kito nežymiai. Tiek 2024 m. tiek 2020 m bent kartą per paskutinius metus tabako gaminius rūkė kas penktas mokinys. Nedideli teigiami pokyčiai stebimi elektroninių cigarečių vartojime tarp mokinių, – bent kartą per paskutines 30 d. 2020 m. nurodžiusių, kad rūkė elektronines cigaretes, buvo 18,6 proc., 2024 m. – 15,7 proc. apklausos dalyvių. Be to, per ketverius metus sumažėjo mokinių, kurie per savo gyvenimą bandė psichotropinių medžiagų – kanapių ar kitų narkotikų. Ši problema – narkotinių medžiagų vartojimas – dažnesnė tarp vyresnių klasių mokinių.

Vertinti mokyklinio amžiaus vaikų saugumo kelyje įpročiai. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokinių, kurie visada nešioja atšvaitus tamsiu paros metu, dalis per ketverius metus sumažėjo 13,3 proc. Atšvaitus dažniau nešiojo žemesnių klasių mokiniai. O saugos diržo segėjimo įpročiai per stebimą laikotarpį beveik nepakito (2020 m. saugos diržą segėjo 72,3 proc. tyrime dalyvavusių mokinių, 2024 m. – 71,9 proc.). Jaunesnio amžiaus mokiniai dažniau nurodė, kad segi diržą važiuodami automobiliu.

2024 m. gyvensenos stebėsenos tyrime 1 iš 12 mokinių nurodė, kad jį per paskutinius du mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, 2020 m. tėvų smurtą patyrė 1 iš 10 mokinių. Vertinant patyčių mastą mokyklose paaiškėjo, kad per ketverius metus situacija Alytaus rajono mokyklose po truputį blogėja. Ryškiausi neigiami pokyčiai stebimi moksleivių, kurie patyrė patyčias per paskutinius du mėnesius ir elektronines patyčias patyrusių moksleivių tarpe (atitinkamai padaugėjo 7,2 proc. ir 8,3 proc. lyginant su 2020 m. atlikto tyrimo duomenimis). 2024 m. beveik kas antras mokinys nurodė, kad per paskutinius du mėnesius patyrė patyčias mokykloje. Panašus skaičius mokinių nurodė, kad tyčiojosi iš kitų mokinių.

IŠVADOS

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimų metu sudarytos didelės apimties duomenų bazės. 2024 m. Alytaus rajone anketas užpildė 299 5-ų, 7-ų ir 9-ų (pirmųjų gimnazijos) klasių mokinių (2020 m. – 366 mokiniai). Abiejuose tyrimuose naudotos su nežymiais pakeitimais anketos, taikyta ta pati tyrimo metodika. Tai leido įvertinti mokinių gyvenimo pokyčius, įvykusius per ketverius metus.

Apibendrinant galima teigti, kad daugiausiai teigiamų pokyčių per ketverius metus stebima moksleivių mityboje: padidėjo vaisių ir daržovių suvartojimas, sumažėjo saldumynų, saldžiųjų gazuotų gėrimų bei energetinių gėrimų vartojimas per dieną. Taip pat stebėtos gerėjančios tendencijos: mažiau tėvų skyrė fizines bausmes vaikams, pagerėjo burnos įpročiai, mokiniai jaučiasi saugesni namų aplinkoje.

Kita vertus, per ketverius metus įvyko ir neigiamų pokyčių: mažesnė dalis mokinių jautėsi laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, savo sveikatą vertino kaip gerą ar labai gerą. Pastebėta, kad vis daugiau mokinių renkasi pasyvų laiko leidimo būdą: 2024 m. 11.6 proc. daugiau mokinių nurodė, kad praleidžia 4 ir daugiau valandų prie ekranų lyginant su 2020 m. tyrimo rezultatai. Atliktas tyrimas patvirtino, kad patyčių problema vis dar labai aktuali moksleivių gyvenime. Ketverių metų laikotarpiu didėjo ne tik mokinių, kurie patyrė patyčias, bet ir mokinių, kurie tyčiojosi iš kitų, neigiama tendencija stebima ir elektroninėje erdvėje.

2020 ir 2024 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimų, jų pokyčių rezultatai įvairių sektorių (sveikatos, švietimo, aplinkos ir kt.) gali padėti laiku priimti atitinkamus sprendimus. Atsižvelgiant į problemines sritis galima numatyti ir vykdyti tikslines programas, veiklas, kurios padėtų išvengti ar sumažinti galimų sveikatos elgsenos, rizikingo elgsio, fizinių, psichikos sveikatos problemų bei jų pasekmių ateityje.